

БАЛА

ВЕЛИКА ЛУБАВ

Уредник
Корана Боровић

Наслов ориџинала
Balla, *Velká láska*

Copyright © Balla (under licence by KK Bagala), 2022.
Copyright © ИК Прометеј, Нови Сад, 2022.

Књига излази уз финансијску подршку Фондације СЛОЛИА
Књижевног информативног центра из Братиславе, Словачка

This book has received a subsidy from SLOLIA Committee,
the Centre for Information on Literature in Bratislava, Slovakia

БАЛА

Велика љубав

Превела са словачкої
Зденка Валент Белић

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

*

Иза врата канцеларије се скршио.

Лекар је констатовао да је то била само обична малак-салост.

Дешава се, али нико не зна кад и зашто.

Случајно?

Баци тужан поглед на лекара:

„Мислим да мноме управљају на даљину. Ја то не уем баш најбоље да опишем, они ни не желе да буду добро описани. Када ме искључе, никад није извесно хоће ли ме поново укључивати. Ми понекад не осећамо да смо споља контролисани, то чак ни ја не осећам увек, али то што не осећам, мене то неће преварити! Док је њима потребан мој ум, инструкције долазе, али онда окрену прекидач и ви то зовете Алцхајмер, деменција и још неким именима. Тело, које је припадало неком уму, уклоне са земље, за то постоје ритуали. Традиције! Докторе, синоћ сам гледао филм ‘Стокер’, главни јунак у једној сцени, не знам зашто баш у кухињи, читао је ‘Енциклопедију погребних ритуала’. Право да вам кажем, врло корисна литература!”

Лекар га потапша по рамену:

„Ви кажете да вас контролишу, али заправо само јакo желите да вама манипулишу. Плашите се празнине у коју упадате када схватите да изнад вас нема никог. Тако жарко желите да неко буде над вама! Како би се испоставило да је читав тај атеизам превара! Страх и заблуде грчевито приказујемо као врлину, израз покорности, поштовања традиције, као праву спознају. Бог, Бах, лутеранизам, католицизам, вредности, иди ми-дођи ми!”

„Мене заиста искориштавају. А то се не односи само на ум. Кад год им је воља, ваде ми органе и шаљу их у Албанију. Или пре на Косово. Зато наша влада неће да призна Косово. На тај начин покушавају да ме заштите. Раде шта им је воља. Плаше се за моје компоненте, на пример за јетру, али то мора да се држи у тајности због међународно-правне коректности, зато понекад на тим прес-конференцијама настаје утисак да влада лаже, да је председник владе лош, али он је добар, он мене штити, разумете, као грађанина!”

„Урадићемо претраге, важи? Позваћу сестру. Онда ћемо преписати лекове.”

*

Када је први пут видео Лауру, била је у шоку после саобраћајке и око врата је носила гипсани оковратник. Он је читавог живота живео у шоку, а престрављен је био превентивно: једном је натерао лекаре да му ставе ногу у шине пре него што ју је сломио, или би стајао на улици

и правио чудне покрете, у дубоком претклону би пружао руке а затим извртао лакат, као да нешто до себе привлачи, сагиње се све ниже и истовремено подиже леву ногу, малтене падне и то се неколико пута понови, све док се комшија који га посматра из баште – увек се нађе неки посматрач – не пита шта то ради.

„Колега треба да дође по мене колима. Увежбавам отварање врата, како се приликом уласка у ауто не би нешто десило.“

Комшија је схватио и данас одлази на хемотерапију и предоперационе претраге, мада му још нису открили никакву болест.

Скептик увек мора да буде спреман.

*

„Стаћу овде“, показао је возач, „поред капије.“

Иза капије је било мало двориште, иза њега још једна капија, а затим иза ње стаза која је водила ка асфалтном путу према хотелу.

Андрић је на задњем седишту опипавао чланак.

Одједном је зарио нокат у кожу.

Није знао да ли је намерно – напосто се десило.

Појавила се рана, почела је да крвари, али је осетио и неко чудно хлађење, као да је на том месту почела да му расте трава, коренчићи су га већ сврбели испод коже.

Престао је да се бави ногом и концентрисао се на шоферово широко лице: возач је слушао шта му говори ћерка Лаура и то му се није допало. Из непознатих разлога

објашњавала му је да се данас деци више не дају имена по родитељима, млади показују принципијелни бунт према прецима који су им дали имена на традиционални начин, сину по оцу, ћерки по мајци, на тај начин се дистанцирају од својих родитеља, израз самосталности, као неки вид бунта. Њен отац је схватио на шта Лаура циља: па ни она своју ћерку није назвала по себи и на тај начин се дистанцирала и од њега.

„Молим лепо“, нервирао се и лупао по волану, „па, нисам ни ја дужан да те возам тамо-амо!“

„То јесте побуна, али несавршена“, умешао се у разговор Андрић. „Савршено би било да млади људи уопште немају деце. А ако их и имају, упркос бунту исти су као и њихови родитељи, који такође имају децу. То би могло да вас смири“, провоцирао је возача. „Џаба се бакћу око имена, то није израз бунта! Деца би требало да буду без имена. Имена и презимена нас повезују са људима са којима не бисмо хтели да имамо везе. Имена и презимена су задржана од стране родитеља, то је камење око врата. Ако додамо и крштење! Али понекад се човек у родитеље малтене заљуби, међутим, то су патолошки случајеви.“

Изашао је, поздравио се са Лауром и њеним оцем и шетао по Старом Смоковцу. Била је смоковачка зима. У кантини на станици су га већ знали. Дрвени киоск је био зачудо комфоран мада у њему није било столова а ни столица, само високи пултови. Пожелео је да се упозна са неким мушкарцем, свидео му се његов дебели џемпер.

„Господин је сигурно скијаш“, обратио му се.

Али од разговора није било ништа, јер се испоставило да је господин Немац, што је код Андрића изазвало непријатне асоцијације, Лаурин бивши супруг је био из Бамберга. Андрића је мрзело да прича на немачком, најпре је желео да на миру сам стоји за пултом и да размишља, али су му се касније изобразиле одређене слике: Лаура и ћерка се санкају, Лаура прави снешка са ћерком. Лаура и ћерка се возе на приколицу.

Укратко, имала је лепо, снегом завејано, детињство.

У његовом детињству на Доњој земљи – ово име југословенске равнице му се гадило – сигурно је настало на Горњој земљи – ово име му се такође гадило – када је био мали, на југу је било једва толико снега да му је сезао до четворогодишњих колена. Сетивши се дечјих колена, пала му је на памет бака са очеве стране. На једној фотографији, на којој има четири године и пробија се кроз југословенски снег који му сеже до колена, види се старица, мала и скроз у црнини. Личила је на врану, али ју је јако волео, упркос интензивне јетке кампање његове мајке која је желела да он баку с очеве стране замрзи и да сва позитивна осећања усмери ка баки са њене стране – према њеној мајци – коју ни сама није волела, зато што ју је против ње пуњао њен отац, Андрићев деда. Андрић је јако волео и мајчину мајку, чак и више од мале црне вране, пошто га отац није тако интензивно хушкао против баке са мајчине стране, као мајка против баке с очеве стране, а Андрић је јако волео и нагрђеног деду – маминог оца: у детињству је љубави имао напретек, а могао је да је дели на све стране. Очеву мајку је почео да замишља као малу

црну врону тек у одраслим годинама, када је на располагању имао довољно отровно и цинично размишљање, пре тога му не би ни пало на памет, вроне су биле у његовим дечјим очима увек огромне и врло опасне.

Немац у џемперу подсетио га је на Лаурину причу о Кинезима. Недавно је са својим супругом, Немцем, била у Кини. Шангај ју је одушевио, али убрзо пошто се вратила, супругов пријатељ, блесави расистички социолог, почео је да јој сугерише да је освајање света од стране Кинеза остваривање њиховог дугогодишњег тајног плана и да друштвено уређење у Кини није капитализам, социјализам, феудализам или робовласништво – већ да је то живи организам који се у интересу очувања својих гена шири по целом свету.

„Ситни делови ове надиндивидуалне зверчице су свугде око нас’, објашњавао ми је ишчашени социолог”, преносила је Лаура Андрићу, „они као привидно овде тргују јефтиним џицабицама или нездравом храном по ресторанима, евентуално киднапују жене и децу као зачине у месним конзервама, али они, заправо, реализују планове тог организма који нема никакве планове, он сâм је план, а они га спроводе као мрави на зидићу ресторана у Балатонфиреду, али ово о Балатону ми није говорио социолог, ово смо доживели нас двоје, ако се сећаш”, не, није се сећао, „мрави су истог часа окружили помфрит, колона мрава је подигла кромпирић и носила га у своје мравље седиште, уместо да га себично поједу у оквиру моменталне, безизгледне конзумације, јер тако би се најеле само оне јединке, које су у том тренутку биле најбли-

же клопци, заправо парчету хране, али њих је надјачала виша организација, више мравље биће, сигурно ћеш се у вези са том теоријом сетити Рудолфа Штајнера”, не, није се сетио, „несвесно-свесно поступање мрављег колектива сведочи против мрава-индивидуалисте, мада мрави у овој причи нису мрави, мрави су сада Јапанци, односно Кинези, а то значи да су на вишем нивоу од нас, пошто се ради о преживљавању гена, о преживљавању мрављег принципа, међутим мрав јесте овде, понављам, није мрав, и Руси би хтели да буду на вишем нивоу, али то се неће добро завршити, руски организам покушава да то учини, али је то искористио само за ликвидацију милиона руских јединки, не за нешто веће или прогресивније, само што су после тих ликвидираних појединаца остале дубокоумне руске књиге и у њима дубоке руске душе, код куће имамо пуне библиотеке тих књига, тако да, ко зна како ће се то завршити са мравима, односно са Јапанцима или, да, Кинезима, а ми остали потпуно одсутне свести кусамо своју будућност у којој сигурно неће бити ни нас, нити наше деце”, закључила је, а Андрић се сложио да Кинези могу још да нам иду на нерве, мада није подносио када жене паметују. Није волео ни када мушкарци мудрују. Мушки су у овом смислу само мишићима и маљама маскиране женскиње. Лаура на сву срећу углавном није мудровала, није за то имала времена, подизала је ћерку и тражила за њу новог тату.

И овако изгледа жртвовање.

Све за дете.

Ко би могао да јој ишта замери?

Посланик Полијачик је једном рекао да је подизање детета највеће чудо. При томе је доживео и шаманско просветљење. То му није требало, требало је само да оплоди жену, да се баци на подизање потомка и ево га, имао би највеће чудо. Само што Полијачик вероватно не би био сретан да иде овако право у сусрет срећи, односно без шаманског просветљења сумњао би у срећу и на крају би све упропастио, ако најпре не би покушао да иде шаманским путем, без шаманизма његов пут био би клизав и непрекидно угрожаван, зато је његов поступак био исправан.

Пустимо Полијачика на миру.

Андрића је шаманизам такође привлачило, али без опасног путовања у Перу. Радо би био просветљен и преобраћен у свом једнособном стану. Али добро би дошла и права љубав. Рецимо. Мада то није услов за однос мушкарца и жене. Поред осталих и Лауrom. То би било прилично офуцано и милион пута испробано: далеко оригиналније би било да мазне ватрогасни ауто или да дрвеним држаљем од метле провали у цркву, или, рецимо, да отме авион док је пилот у тоалету.

Након што је у смоковачкој кантини попио неколико пива са непознатим пријатним људима, поново се састао са Лауrom, која је повела и Ћерку, а нешто касније су сво троје, помало погрбљени, заједно вукли саонице по снегом завејаном путу. Лаура се смејала и он се смејао, али пригушено. Губио је дах. Чинило му се да се сваког тренутка може обрушити у снег. Ако би пустио уже од санки, могле би да повуку надоле и Лауру, али обронак на сву

срећу није био стрм, само је он био без кондиције а сем тога обувен у патике које су моментално пустиле воду и већ му је у њима бућкала вода, поготово у оној са већом рупом, мокра чарапа му се смакнула са стопала и набила му се напред у врх патике, због тога је добио осећај да му је обућа премала, осмех на лицу убрзо је почео да се претвара у гримасу, плућа су му пиштала, на сву срећу није морао ништа да говори, причала је Лаурина ћерка, неку магичну дечју причу из дечјег света у којој су се кретале животињице, израњајући у радњи *ad hoc*, онако, како су се управо појављивале по реалној околини, патке, смрзнута мачка и вране, одмах би постајали део бајке. Малена је загњурила руке у снег, што је вучу санки још више отежавало, али Андрић је ни за шта није оптуживао, сећао се малог Андрића, оног од пре много година. Заправо је детету опраштао само зато што је и себи праштао, у сваком случају имао је какву-такву емпатију, али да некада није био дете, Лаурину ћерку не би нимало разумео, само што је с друге стране имао слабо памћење и скоро се ничег из свог детињства није сећао. Али повремено би се захваљујући пожутелим фотографијама подсетио и његово разумевање за ово дете било је у суштини нулто, са нултом емпатијом сада је скоро режао уместо да се смеје и све чешће се освртао да провери шта се дешава на санкама, шта дериште изводи: управо у том тренутку је чизме загњурило у снег и покушало да изоре бразде и није било свесно да тиме отежава кретање примитивног превозног средства, исто као што ни мали Андрић својевремено није знао да истим таквим орањем бразди отежа-

ва вучење санки свом оцу, па можда је том приликом тати први пут на лицу прелетео мргодан израз. Малена чизме зарива у снег и подврискује, то је детиње самоподразумевање, урањати чизме у снег и подврискивати, схватио је гушећи се и на ивици колапса Андрић се и даље вукао поред свеже и веселе Лауре. Она је била у свом елементу, планине, зима, мећава – јер је те не баш густе снежне падавине, које су управо вејале, Андрић доживљавао као мећаву – а у свему томе Лаура је била као риба у води, али када, заправо, ова млада жена жељна живота није у свом елементу? На крају крајева, већина људи ужива у природи, воли зиму, лето, а пре свега пролеће и нико није изузетак. Лаура би хтела да летује на мору, море је природа, есенција природе, а Лаура је јако желела да омогући летовање на мору и својој ћерки, а мала је била за сваку авантуру, и за пут на море, природно, у правцу југа, не у правцу севера, мада би Андрић могао да поднесе само пут на север – у Пољску или у Немачку, да не говоримо о Шведској или о Финској, где се нико од њих не би окупао, односно не би претила опасност да се удави и да уследе компликације око превоза лешева кући – ако би лешеве уопште пронашли – на северу се сигурно не би удавили или би само шетали обалом и са безбедне удаљености посматрали хладне таласе а затим би о хладним таласима и смрзнутим галебовима на хоризонту разговарали уз чај или грог у некој добро загрејаној хотелској соби. Али Лаура је желела на југ. На северу је природа хладна и умире, док је на југу све пуно живота. Лаура је сматрала да су опаске о добро загрејаном хотелу перверзне, човека би

требало да привлачи сунце, а не грејање, сунце је природно, грејање је перверзно.

Увече је након кратког санкања и дугог путовања у град из невезаног рекла да по њеном мишљењу он ствари и догађаје углавном не преживљава, већ их измишља а на основу лоше схваћених знакова и посматрања површине, али на тај начин се уопште не може разумети поредак света, његове законитости, а човек, који не познаје законитости, природно не може да разуме ни основне ствари, на пример, васпитавање детета. Тиме је хтела да наговести нешто. То га је толико увредило да је престао да на њу обраћа пажњу, сео је између звучника и пустио композицију Џачинта Шелсија. Када га је тужно питала шта то ради, рекао је да слуша Шелсија и да га слуша из чистог беса, јер Шелсија може да слуша само овако – у оваквом расположењу, и да је овакву прилику дуго чекао, али док је то њој опширно објашњавао, осетио је према њој захвалност за чињеницу што може да слуша музику, бес га је последично попустио и у том тренутку више Шелсија није могао да слуша и то га је поново онерасположило, тако да је ипак и даље слушао и слутио је да ће то радити све до зоре и што дуже то буде радио, све више је тиме вређао и мучио Лауру, која га је тужно чекала у кревету, тако да је осетио да се тензија може сећи и тако се са све већим уживањем уживљавао у Шелсијеву композицију и захваљујући томе сматрао је да је вече успело и Лаурину озбиљну опаску заборавио.